

Poslovna informatika

FETB01

dr.sc. Stipe Čelar, doc.
prof. filozofije
stipe@fesb.hr

FESB
Katedra za arhitekturu računalā
i operative sustave
soba B503

Agenda

- Intelektualno vlasništvo

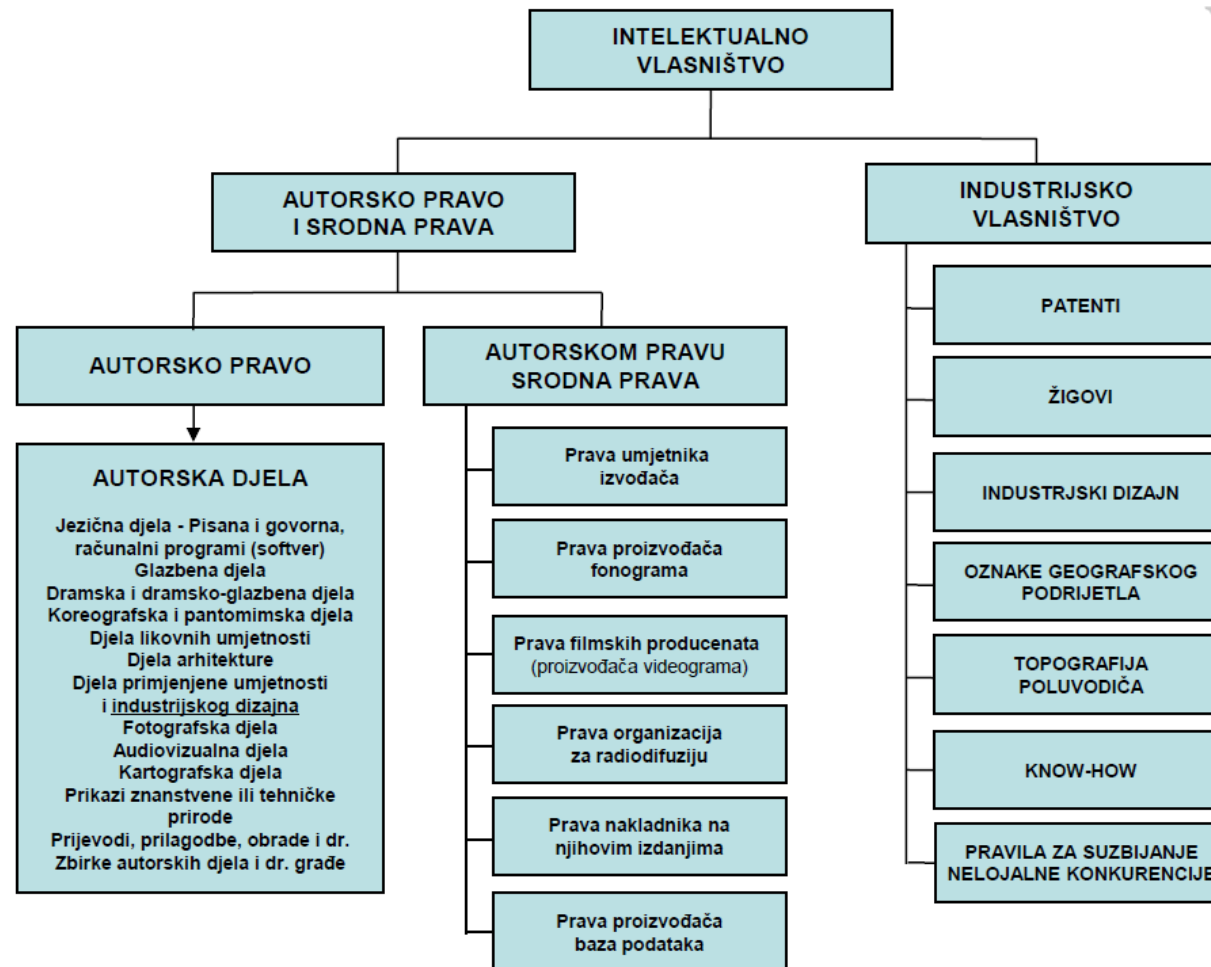
Intelektualno vlasništvo

- **Materijalna** dobra se prepoznaju, pa je odavno uspostavljen sustav zaštite, čuvanja i skrivanja a slijedno i *sustav pravne zaštite materijalnog vlasništva*.
- **Nematerijalna** dobra su proizvodi ljudskog uma i nisu tako jasno prepoznata kao materijalna dobra pa je i njihovo vrednovanje a time i zaštita (pa i *pravna zaštita*) slabije razvijena.
- Njihova vrijednost ovisi o **korištenju** i o **mišljenju** i **ocjeni** drugih (a ne samog autora) pa ih se mora štititi na drugi način nego materijalna dobra.
- Kako bi se zaštitila ova vrsta dobara, te na taj način potakla ljudska kreativnost koja doprinosi općem društvenom razvitku, razvijen je odgovarajući sustav ***pravne zaštite intelektualnog vlasništva***.

Intelektualno vlasništvo

- Intelektualno vlasništvo obuhvaća autorsko i srodna prava, te prava industrijskog vlasništva.
- Autorsko pravo je isključivo pravo autora na raspolaganje njihovim književnim, znanstvenim ili umjetničkim djelima, te djelima iz drugih područja stvaralaštva; srodna prava na sličan način odnose se na prava umjetnika izvođača, proizvođača fonograma i emitiranja radija i televizije;
- Industrijsko vlasništvo obuhvaća prava kojima proizvođači štite od konkurenata svoje poslovne interese, položaj na tržištu i sredstva uložena u istraživanje, razvoj i promociju.
- Pojedine **aspekte** ili **svojstva** nekog proizvoda moguće je zaštititi kroz jedan ili više raznih oblika intelektualnog vlasništva, koji se međusobno **nadopunjuju**. **Patentom** se štiti novo rješenje nekog **tehničkog** problema, **industrijskim dizajnom** štiti se novi vanjski **oblik** ili **izgled** proizvoda, a **žigom** ("registered trade mark") se štiti neki **znak** koji služi za **razlikovanje** od sličnih proizvoda i/ili usluga na tržištu.

Oblici IV

Žig ("registered trade mark") i industrijski dizajn

- Žig je distinktivni znak koji identificira
- proizvode ili usluge
- * Žig identificira podrijetlo
- * Industrijski dizajn se odnosi samo na estetski
- izgled proizvoda

Brandovi

TOP 100 Most Valuable Global Brands 2010			
#	Brand	Brand Value 2010 (\$M)	% Brand Value Change 2010 vs. 2009
1		114,260	14%
2		86,383	30%
3		83,153	32%
4	Microsoft	76,344	0%
5		67,983	1%
6		66,005	-1%
7	Marlboro	57,047	15%
8	 中国移动通信 CHINA MOBILE	52,616	-14%
9		45,054	-25%
10		44,404	-17%
11	 ICBC (Asia) 工 銀 亞 洲	43,927	15%
12		39,717	48%
13	 Walmart Save money. Live better.	39,421	-4%

Autorsko pravo

- **Autori** djela iz područja **književnosti, znanosti i umjetnosti** i drugih područja stvaralaštva imaju isključivo pravo korištenja ili odobravanja drugima korištenja svog djela. To pravo autora, kao i sustav pravnih instrumenata kojima se to pravo štiti, naziva se **autorsko pravo**.
- Autor može zabraniti odnosno pod ugovorenim uvjetima odobriti umnožavanje, javnu izvedbu, snimanje, emitiranje, prijevod ili prilagodbu svog djela. Autori često **ekonomska** prava nad svojim djelima ustupaju pojedincima ili pravnim osobama koje ih mogu najbolje komercijalno iskoristavati, u zamjenu za plaćanja (**tantijeme**) koja ovise o korištenju djela. Međutim, **moralna prava** autora zauvijek ostaju u njegovom posjedu, bez obzira na to kome autor ustupi ekonomska prava.
- Autorskim pravom **ne štiti se ideja** nego **djelo** koje je izražaj ideje ljudskog uma, bez obzira na vrstu ili kvalitetu izražaja. Autorsko pravo **nastaje samim stvaranjem** djela i, za razliku od većine drugih oblika intelektualnog vlasništva, ne podliježe nikakvom administrativnom ili registracijskom postupku.

Zakonski okvir

- ZAKON O AUTORSKOM PRAVU I SRODNIM PRAVIMA ("Narodne novine", br. 167/03, 79/07)
 - Usklađen s EU-normama
- Pravilnik o stručnim mjerilima i postupku izdavanja odobrenja za obavljanje djelatnosti kolektivnog ostvarivanja prava i o naknadama za rad vijeća stručnjaka i Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o stručnim mjerilima i postupku izdavanja odobrenja za obavljanje djelatnosti kolektivnog ostvarivanja prava i o naknadama za rad vijeća stručnjaka (NN br. 72/2004, 151/2008)
- Pravilnik o stručnim mjerilima za obavljanje djelatnosti ostvarivanja autorskog prava i srodnih prava
 - ("Narodne novine", br. 37/00.)
- Ugovor o autorskom pravu Svjetske organizacije za intelektualno vlasništvo
 - ("Narodne novine – Međunarodni ugovori", br. 6/00, 11/02.)

Srodna prava

- **Srodna prava** odnose se na prava i sustav pravne zaštite umjetničkog izražaja, te zaštite organizacijskih, poslovnih i financijskih ulaganja u izvođenje, proizvodnju, distribuciju i radiodifuziju autorskih djela, a obuhvaćaju:
 - prava umjetnika izvođača
 - prava proizvođača zvučnih snimki
 - prava organizacija za radiodifuziju.

Autorsko pravo i srodna prava

- Članak 2. Zakon o autorskom pravu i srodnim pravima (**ZASP**):
 - *(1) Autorsko pravo pripada, po svojoj naravi, fizičkoj osobi koja stvori autorsko djelo.*
 - *(2) Pravo umjetnika izvođača pripada, po svojoj naravi, fizičkoj osobi koja izvede djelo iz književnog ili umjetničkog područja ili izražaje folklora.*
 - *(3) Nositeljem drugih srodnih prava može biti svaka fizička i pravna osoba, ako zakonom nije drukčije određeno.*
 - *(4) Autorsko pravo i srodna prava mogu se protiv volje njihovih nositelja ograničiti samo pod pretpostavkama i na način određen zakonom.*

Što autorsko pravo ne štiti?

- Autorsko pravo ne štiti:
 - **ideje, znanstvena otkrića, postupke, metode rada i matematičke koncepte,**
 - **službene tekstove** iz područja zakonodavstva, uprave i sudstva, kao i njihove zbirke koje su objavljene radi službenog informiranja javnosti,
 - **dnevne novosti** i druge **vijesti** koje imaju karakter obične medijske informacije.

Autorsko djelo

- **Autorsko djelo** je **originalno, duhovno** (intelektualno) ostvarenje iz **književnog, umjetničkog i znanstvenog područja**, koje ima individualni karakter i koje je na neki način **izraženo**.
- **Autorska djela** jesu osobito:
 - **jezična djela** (pisana djela, govorna djela, računalni programi),
 - **glazbena djela**, s riječima ili bez riječi,
 - **dramska i dramsko-glazbena djela**,
 - **koreografska i pantomimska djela**,
 - **djela likovnih umjetnosti** (s područja slikarstva, kiparstva i grafike), te ostala djela likovnih umjetnosti,
 - **djela arhitekture**,
 - **djela primijenjenih umjetnosti i industrijskog dizajna**,
 - **fotografska djela** i djela proizvedena postupkom sličnom fotografskom,
 - **audiovizualna djela (kinematografska djela** i djela stvorena na način sličan kinematografskom stvaranju),
 - **kartografska djela**, prikazi **znanstvene ili tehničke prirode** kao što su **crteži, planovi, skice, tablice** i dr.

Autor

- **Autor** djela je **fizička osoba** koja je djelo stvorila. Autorom se smatra osoba čije je **ime, pseudonim** ili **znak** na uobičajen način označen na primjercima djela **dok se ne dokaže suprotno**.
- Ako je više autora sudjelovalo u izradi djela radi se o **koautorskom djelu**. Ako je tako ostvareno djelo nedjeljiva cjelina, koautorima pripada **zajedničko autorsko pravo** na stvorenom djelu. Ako dva ili više autora sastave svoja djela radi njihovog zajedničkog korištenja, svaki od autora zadržava autorsko pravo na svojem autorskom djelu.

Poglavlje 8.1 Posebne odredbe za računalne programe (ZASP)

- Predmet zaštite
 - Članak 107.
 - Računalni program je zaštićen kao jezično djelo po ovom Zakonu ako je izvoran u smislu da predstavlja vlastitu intelektualnu tvorevinu svog autora. Pojam računalni program obuhvaća izražaj računalnog programa u bilo kojem obliku uključujući i pripremni dizajnerski materijal. Ideje i načela na kojima se zasniva bilo koji element računalnog programa, uključujući i ona na kojima se zasnivaju njegova sučelja, nisu zaštićena autorskim pravom.
- Računalni program stvoren u radnom odnosu
 - Članak 108.
 - Ako je računalni program stvorio zaposlenik u izvršavanju svojih obveza ili slijedeći upute poslodavca, poslodavac je isključivo ovlašten izvršavati sva imovinska prava na tako stvorenom programu, ako ugovorom nije drugačije određeno.

IV – napomene

- Budite pažljivi s tuđim IV
 - I drugi mogu biti nepažljivi s vašim IV
 - Ako trebate nešto tuđe, naznačite da nije vaše
 - Tako će i drugi reći da ste im vi nešto 'dali' (neće vam ukrasti)
- Kopiranje
 - Što je to?
 - Koristite li se time?
- Citiranje (navođenje)
 - Što je to?
 - Koristite li se time?

Što je patent?

- Patent je isključivo **pravo** priznato za **izum** koji nudi novo rješenje nekog **tehničkog** problema. Patent se priznaje za izume koji se odnose na **proizvod, postupak** ili **primjenu**.
- Patent osigurava vlasniku **isključivo pravo** na izradu, korištenje, stavljanje u promet ili prodaju izuma zaštićenog patentom, tijekom ograničenog vremenskog perioda koje ne može trajati dulje od 20 godina od datuma podnošenja prijave patenta.
- Protekom tog vremena patent postaje javno dobro, svakom dostupno na uporabu.
- Patent predstavlja **vlasništvo** čiju uporabu na određeno vrijeme vlasnik može dopustiti drugim osobama davanjem licencije, ili ga može u potpunosti prenijeti na druge osobe.

Uvjeti za patent

- Suštinski uvjeti koje neki izum mora zadovoljiti za priznanje patenta jesu:
 - **novost** u odnosu na postojeće stanje tehnike,
 - **inventivna razina** (tj. neočiglednost) i
 - **industrijska primjenjivost** (tj. praktična primjenjivost u industrijskom opsegu).

Prijava patenta

- Patent se stječe **priznanjem** od strane ovlaštenog tijela, na temelju ispitivanja prijave patenta koja opisuje izum. Ovlašteno tijelo može biti nacionalni ured (u Republici Hrvatskoj je to Državni zavod za intelektualno vlasništvo), ali i regionalni ured koji ispituje prijavu patenta za više zemalja neke regije (za Republiku Hrvatsku kao članicu Europske patentne organizacije to je Europski patentni ured). Patent se ostvaruje prema teritorijalnom načelu, tj. vrijedi samo na teritoriju one države ili regije u kojoj je priznat.
- Da bi ostvario patentnu zaštitu za svoj izum, prijavitelj je u postupku za priznanje patenta dužan **otkriti** tehničke detalje svog izuma u opsegu koji omogućuje stručnjaku iz predmetnog područja izradu ili upotrebu izuma. Takav opis izuma postaje, nakon određenog propisanog perioda tajnosti, **javno dostupan** svim zainteresiranim.
- Drugim riječima, patentni sustav predstavlja u stvari neku vrstu razmjene u kojoj izumitelj pristaje **otkriti** društvu pojedinosti svog izuma, kako bi se omogućio tehnološki napredak, u **zamjenu** za pravo isključivog raspolaganja tijekom određenog razdoblja.

O patentu

- U RH imamo cca 2.000 patenata
- U svijetu je registrirano cca 80.000.000 patenata
- većina patenata je zaštićena LOKALNO
- čak je i transport zaštićenog proizvoda kroz državu zaštićen
- ALI – većina od onih 80.000.000 patenata je nezaštićeno u RH!!!!
- u EU se zarađuje 7 EUR/patent godišnje a troši 13 EUR/patent godišnje
- <1% patenata dođe do komercijalizacije
- Patent ima samo POTENCIJALNU vrijednost
- 30% istraživanja u EU godišnje se radi samo zato što se ne pregleda baze patenata

Može – ne može

- **Što se može patentirati**

- proizvod sam po sebi
- uređaj za proizvodnju proizvoda
- postupak ili metoda za proizvodnju proizvoda
- način uporabe proizvoda
- ...

- **Što se ne može patentirati**

- SW
- matematičke metode
- poslovne metode
- medicinski i kirurški postupci
- otkrića
- nove vrste biljaka i životinja
- znanstvene teorije

U nekim drugim državama je drugačije – ovo vrijedi u EU.
SW: moguća je zaštita nekih algoritama

Pribavljanje patentnih prava

- USA i EU
 - u USA – tko prvi izmisli, njegovo je
 - u EU – tko prvi unese u bazu patenata, njegovo je
 - u USA su prava izumitelja unesena u ustav
- u RH je zakonodavstvo usklađeno s EU
- 18 mjeseci prođe od prijave do objave patentne prijave

General Motors model

- Traže područje za istraživanje
- nađu partnere u akademskoj sferi
- krenu u istraživanje
- kad dođu do патената, naprave prijave
- vlasništvo podijele u omjeru 50-50
- daljnje istraživanje uzmu kod sebe

Reference

- www.epo.org Europski patentni ured
- www.wipo.int Svjetska organizacija za intelektualno vlasništvo
- www.espacenet.com Europska mreža patentnih baza podataka
- www.dziv.hr Državni zavod za intelektualno vlasništvo

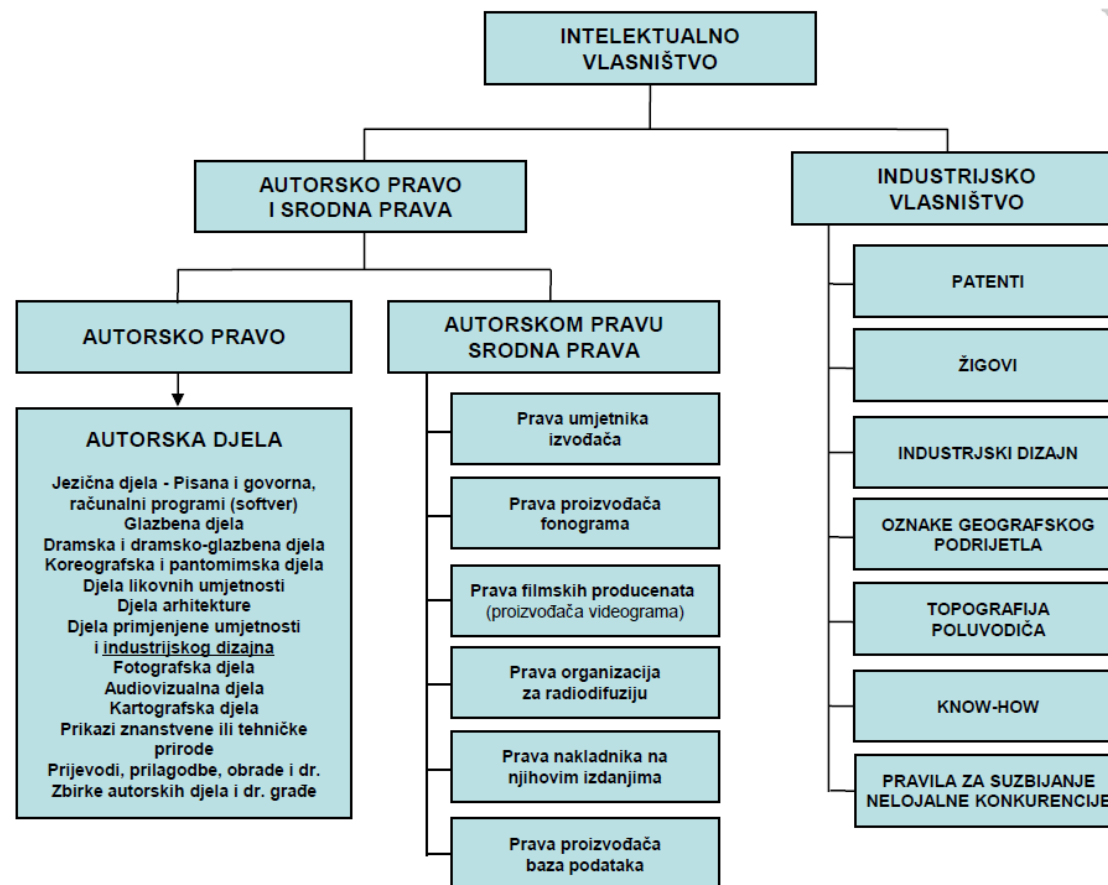
Baze патенata

- <http://www.dziv.hr/hr/e-usluge/pretrazivanje-baza-podataka/patent/>
- 30% istraživanja u EU godišnje se radi samo zato što se ne pregleda baze патенata

Ostali oblici industrijskog vlasništva

- Intelektualno vlasništvo sa primjenom u industriji:
 - Patenti (za izume)
 - Žigovi (robni i uslužni)
 - Industrijski dizajn obličje (modeli i uzorci) – dizajn
 - Oznake zemljopisnog podrijetla (proizvodi i usluge)
 - Planovi rasporeda integriranih sklopova za topografiju poluvodiča
- Znanje i iskustvo, ne samo u tehničkom smislu, nije zaštićeno isključivim pravom
 - Onaj tko raspolaže njime određuje tajnost i ustupanje drugim – povjerljive informacije
- *TVRTKA ODREĐUJE SUSTAV UPRAVLJANJA IV-om*
 - *Sveučilište radi na pravilniku o IV*

Intellectual Property

IPR – Ericsson (dr.sc. Saša Dešić)

